

proizvodi, naprave i alati itd.).

Povijesni blok sačinjavat će najstariji srednjovjekovni izvori i dokumenti o kraju, aspekti feudalnih odnosa: seljaštvo – položaj, bune i otpori; viteštvo, crkveni redovi, magnati itd. Zatim kao dio turski ratovi te dolazak novoga doba.

Dio tema ovog stoljeća bit će obrađen kroz pregled kulturne historije: oba zadnja svjetska rata, stvaranje i manifestacije građanskog društva između dva rata – političke stranke, sportska društva, Hrvatski sokol, kultura. Zatim stvaranje Sesveta kao novog administrativnog i industrijskog centra istočnog Zagreba.

Da bi se taj opsežan projekt i posao što kvalitetnije, uz poštovanje suvremenih muzeoloških trendova, što uspješnije proveo, formirana je radna grupa u koju je uz stručnjake muzeja Prigorja-Sesvete uključena i projektna organizacija Trajna radna zajednica Synthesis arhitekta Željka Kovačića, kao i stručnjaci Muzejskoga dokumentacionog centra. Prvi dio posla (konceptije, sinopsisi, projekti) obavljen je tijekom protekle godine, a relativno skromna sredstva u cijelosti utrošena. Opseg nastavka posla ovisit će o mogućnostima grada, društva i podrške sesvetske privrede.

Primljeno: 9. 4. 1990.

SUMMARY

The Museum of Prigorje in Sesvete: chronology and the display

Vladimir Sokol

The local museum in Sesvete was founded in 1977, since which year the holdings have been diligently collected, and research carried out. Archaeological excavation and probing has been carried out in about ten localities, the popular architecture of Prigorje was studied, collecting of ethnographic and historical material organized, and some 20 exhibitions prepared.

The museum is placed in the local manor house built in 1792, and later completely renovated. The permanent display, which will be introduced by exhibits on the second floor, will be housed on the third floor in the adapted attic on 328 square metres. A multidisciplinary and multimedia approach to the presentation of the holdings has been adopted. The display will be organized into sections, the archaeological, ethnographic, historical, and an overview of the area's cultural history during the present century. The museum staff are aided in their preparations by the architect Željko Kovačić. The first part of the work (the concept, synopsis and design) has been completed so far, further work depending on the financial means available.

NOVI POSTAV GALERIJE ANTUNA AUGUSTINČIĆA U KLANJCU

Slavica Marković

Galerija Antuna Augustinčića

Klanjec

edu mlade muzejske ustanove u Hrvatskoj ubraja se i Galerija Antuna Augustinčića u Klanjcu, koja je osnovana i otvorena javnosti 4. svibnja 1976.

Kako je ipak velik broj muzejskih zbirki smješten u neprimjerenim objektima, građenima za neku

drugu namjenu, od namjenski građenih objekata s pravom očekujemo mnogo. Očekujemo da budu smišljeno locirani, da budu skladno uklopljeni, da budu funkcionalni – sa svim potrebnim prostorima i opremom, dakle, da na najbolji mogući način služe svrsi.

Arhitektura Galerije i prvi stalni postav

Gradnju Galerije uvjetovao je Augustinčić u darovnici kojom je sva svoja djela poklonio rodnom gradu. On je odabrao mjesto građevini, arhitekta, ali i radove koje je želio izložiti. No, prije otvorenja Augustinčić je promijenio mišljenje i u Galeriji izložio dvostruko više radova nego što je to bilo predviđeno projektom zgrade. Od početka, on je ne samo darovatelj skulptura nego i koautor građevine, a posebno je angažiran kod prvog stalnog postava, te ga možemo smatrati i njegovim autorom.

Arhitektura Galerije u Klanjcu izrasla je u voćnjaku Franjevačkog samostana, nadomak glavnom trgu, u starom gradskom središtu. To je bio jak rez u vitalno urbano tkivo malog ali smišljeno i dobro organiziranoga zagorskog gradića. Put u srce grada, na kojem se našla i Galerija, ostvaren je razvaljivanjem staroga, baroknog ogradnog zida koji je zatvarao franjevački voćnjak, kao dio samostalnoga kompleksa.

Arhitekt Ante Lozica projektirao je izložbeni prostor za odabrana djela, no nije predvidio nužni radni prostor za stručno i administrativno osoblje, prostor priručne biblioteke i dokumentacije, depoa i restauratorske radionice, a niti izložbeni salon za povremene tematske izložbe, očito vođen izričitim zahtjevom samog Augustinčića.

Izostale su, vidimo, i konzultacije s konzervatorom, urbanistom, muzealcem, pa je propusta u startu bilo podosta.

Volumenom građevine arhitekt se želio približiti arhitekturi sredine kojom dominiraju manje obiteljske gradnje dvoslivnih krovova pokrivenih biber crijepom. Da bi izbjegao velike površine krovnih ploha, on je galerijski prostor zamislio i sagradio kao dvije jednake dvorane povezane hodnikom, a ulaz u građevinu izveo asimetrično ispred toga veznog prostora. I kako se Galerija oblikom i materijalom uklopila u zadani ambijent, volumenom i lokacijom ona je narušila ravnotežu urbanog tkiva. Čitljiva je želja Augustinčićeva da svoje djelo uklopi u srce Klanjca, uz franjevece i Erdödie, no ne možemo reći da je ta interpolacija i urbanistički gledano uspjela.

Izložbeni prostor Galerije zauzima 90 posto ukupnog prostora. Raspoređen je tlocrtno u obliku slova U, a upotpunjuju ga ulazni prostor, sobica za kustosa, dva WC-a i kotlovnica za centralno grijanje. Osvijetljen je kroz uske horizontalne rezove prozora koji teku uzduž zgrade, dakle sa strane, i kroz pleksiglasne površine krova odozgo.

U tako organiziran i oblikovan prostor Augustinčić je postavio pedesetak radova, među kojima i dvije velike figure konja, dok je treću, iako zamišljenu

da bude unutra, postavio sasvim neplanski, u prostoru između dvaju krila Galerije. Uz nekoliko velikih spomenika tu su bili izloženi odabrani portreti, torza, skice za spomenike, makete, sve uglavnom izvedeno u gipsu. U kompoziciji postava nije primijenjena ni kronološka, ni tematska, a niti komparativna metoda izlaganja, jer to samome Augustinčiću nije bilo važno. Slično je bilo i kod postavljanja nekoliko radova u prostor parka koji je dijelom zadržao karakter franjevačkog voćnjaka, a dijelom pak poprimio izgled kultivirane površine u koju je uklopljeno nešto egzotičnog bilja.

Novi postav

Činjenica da je majstor Augustinčić cjeloživotni opus poklonio Klanjcu, potakla nas je da njegovu Galeriju uredimo kao memorijalnu, poštujući i neke kriterije suvremene muzeologije. Uovoljili smo kao prvo njegovoj zamisli i sve popratne objekte (depo, izložbeni salon, prostorije za službenike, biblioteku i dokumentaciju) uredili smo u starom središtu grada. No, izložbeni prostor bitno smo izmijenili i preuredili.

Zadatku smo pristupili sistematski s dalekosežnim namjerama, no bez nastojanja da načinimo definitivno najbolji mogući postav, nego jedan dobar postav. Rješavali smo ga etapno. Prvo je načinjen stalni postav unutrašnjeg izložbenog prostora, a upravo smo pri završetku radova u parku Galerije koji predstavlja važan segment izložbene cjeline.

Autor unutrašnjeg izložbenog postava pisac je ovih redaka, a vanjski postav rezultat je timskog rada: prof. Thomila Stahuljaka, arh. Duška Dropulića i arh. Biserke Šavora.

Nakon četverogodišnjeg rada, 1984. godine, uslijedio je prvi radikalni zahtav. Opredijelili smo se za tematsku i komparativnu kompoziciju postava, a načinili smo i plan lijevanja u broncu odabranih djela. Taj izbor opravdavao je Augustinčićev opus u kojem smo uočili tri teme – spomenik, intimnu skulpturu i portret, ali i organizacija unutrašnjeg izložbenog prostora. Metoda komparacije nametnula se uz temu javnog spomenika, a omogućila nam je da pokažemo u Galeriji ona manje poznata ali vrlo vrijedna djela male plastike, skice za spomenike. Stari postav nismo u potpunosti razrušili, nego smo u njemu zadržali veće figure – konje i konjanike, ali i grupe nošenja ranjenika jer

je manipulacija s tim skulpturama bila otežana. Te figure, izuzev Spomenika Pilsudskome, gipsani su odljevi, kakvima je 1976. godine bila popunjena cijela Galerija. U povodu desete obljetnice rada, 1986. godine objavili smo i prvi katalog koji je sadržavao samo radove izložene u stalnom postavu.

Predvorje Galerije mjesto je susreta s Augustinčićevim poprsjem, radom kipara Ivana Sabolića i uvećanom razglednicom Klanjca iz vremena njegova djetinjstva.

U prvoj dvorani izložili smo intimnu skulpturu. Tu je nekoliko odabranih ženskih torza, jedan muški i jedan dječji torzo te naga figura žene koja se pod nekoliko naziva (Eva, Stid, Brijunski akt) susreće u galerijama i parkovima. To je ujedno i jedina cijela ženska figura koju je modelirao Augustinčić.

Postavljajući je u fokus izložbenog prostora svjesno smo joj dali ulogu okosnice tematske cjeline. Izlaganjem skice za Brijunski akt u neposrednoj blizini skulpture željeli smo komparirati dva djela ukazujući istovremeno na viši umjetnički domet formatom maloga rada. Augustinčićeva ženska torza modelirana su kao ljuške prednjeg dijela tijela, a čitav torzo modelirao je samo jednom prilikom. Ženski torzo odlično modeliranih leđa izložili smo u suprotnom dijelu dvorane kao pandan Brijunskom aktu. No, nažalost, u ovom trenutku nismo se odlučili za pomicanje konjaničke figure za spomenik kralju Aleksandru, koja se ni tematski ni kompozicijski ne uklapa u ovu cjelinu. Ako se obzir prema umjetniku i sredini može smatrati razlogom, onda on u ovom trenutku opravdava ovu našu odluku.

Druga vezna dvorana galerije sadrži izbor radova iz vrlo vrijednog opusa portretne plastike. Svojom tlocrtnom dispozicijom ona nije povoljna za izlaganje skulpture jer je smještena na raskrsnici koja povezuje predvorje, patio, lijevu i desnu dvoranu galerije. Unatoč tome odlučili smo se da je iskoristimo za izlaganje. Načinili smo doduše jedan pomalo monoton niz portreta, no izborom primjeren da stvori predodžbu o Augustinčićevim dometima i umjetničkoj snazi portreta.

U trećoj dvorani, koja je tlocrtno identična prvoj, suočili smo se s najvećim poteškoćama. Tu je Augustinčić postavio dva gipsana odljeva velikih spomenika – Mir, konjaničku figuru in situ pokraj zgrade UN u New Yorku, i Nošenje ranjenika, varijantu iz Krapinskih toplica.

Budući da je naš kipar najviše poznat po izvedbi javnih spomenika, u toj smo

Galerija Antuna Augustinčića, Klanjec – stalni postav iz perioda 1976–1981; snimio: D. Marjanović

dvorani zbog već postavljenih velikih figura izložili temu javnog spomenika. U eliptično raspoređenoj kompoziciji postavili smo dvije okosnice, dva navedena spomenika, koji se tematski grupirani blago spajaju. Spomenik Mir veže uza se mirnodopsku temu i trijumf, a prikazuju ga Tito kumrovečki i Pobjeda figure velikog formata, te nekoliko skulptura malog formata – skica za te i još neke konjaničke spomenike. Komparativnom metodom željeli smo istaknuti upravo umjetnički domet ovih malih nedovoljno poznatih radova ali i ukazati na raspon koji nastaje između vizije prve ideje utisnute u glinu i spomenika.

Drugi segment spomenute elipse varijacija je na temu nošenja ranjenika prisutnu više od dva decenija u Augustinčićevu stvaralaštvu. Trima grupama – livanjskom, krapinskom i sisačkom, prikazali smo tri različita pristupa toj temi, različita u kompoziciji, formatu i površinskom tretmanu forme.

Izlaganjem skica za spomenike proširili smo metodu komparacije i na taj segment ekspozicije.

Opisanim postavom namjera nam je bila da predstavimo publici Augustinčićevo djelo, umjetničke dosege, najboljim radovima, a izstavili smo prikaz ličnosti, barem vizualno (izostavljajući fotografiju), uvjereni da je čitka iz kompleksa Galerije i samih djela.

Posjetiocima koji nam dolaze nudimo tekstualni vodič kojim nastojimo obrazložiti postav, ali i upoznati ga s najvrednijim djelima kipara.

Park skulptura

Kompleksan zadatak uređenja vanjskog izložbenog prostora odlučili smo povjeriti timu stručnjaka kako bismo ublažili dosadašnje negativnosti i optimalno uskladili dvije cjeline. Budući da je park Galerije sastavni dio staroga gradskog središta, u rad na projektu uključili smo arh. Biserku Šavora zaposlenu u Regionalnom zavodu za zaštitu spomenika kulture, specijalistu za hortikulturu, ali i osobu koja je neposredno uključena u akciju zaštite stare jezgre Klanjca. Prof. Tihomil Stahuljak je i dugogodišnji aktivni suradnik Galerije, a arhitekt Duško Dropulić imao je iskustava kao koautor nekoliko javnih spomenika.

Kompozicija vanjskog postava zasniva se na zamisli da nekoliko Augustinčićevih fontana bude u funkciji, kao što je to na mjestima za koja su građene, da se izlože manji javni spomenici u hortikulturno dorečenom ambijentu, prošaranom stazama s odmorištima, a Spomenik Jozefu Pilsudskom da nađe primjereno mjesto u ovom zagorskom ambijentu, ne kao skulptura trga, nego kao skulptura parka i ključna figura vanjskog postava. Odlučeno je da se restaurira a djelomice i rekonstruira barokni ogradni zid i na taj način zatvori vanjski izložbeni prostor, te definira jugozapadni dio staroga gradskog središta.

U jeku najvećih radova, a bio je već sagrađen postament za Spomenik Pilsudskom, dobili smo službeni zahtjev Ministarstva za kulturu NR Poljske koje je zatražilo isporuku spomenika. Naime, izvedbu je Augustinčić dobio na međunarodnom natječaju još 1937. godine. Kad je bio završen centralni dio s konjanikom, izbio je rat u Poljskoj, pa spomenik nije isporučen unatoč isplati. Poslije rata Poljaci nisu pitali za nj, a naš je kipar mučio muku kako da ga pokaže javnosti. Kad je naposljetku sagrađena Galerija, on je odredio da bude postavljen u Klanjcu.

Zahtjev NR Poljske znatno je zakočio radove u parku i bitno promijenio prvotnu zamisao. Iako smo se zalagali za to da se odlije u bronci drugi primjerak, to se vjerojatno neće realizirati jer su posrijedi vrlo velika sredstva, po ocjeni mjerodavnih tolika da ih ne može opravdati jedna pa makar i dobra izložbena koncepcija ili vrhunski rad majstora kipara.

Novi postav popraćen katalogom promovirat ćemo 5. svibnja 1990. godine u povodu 90. obljetnice rođeja Antuna Augustinčića, no nažalost, bez

kapitalnog rada kipara, bez ključne figure parka skulptura. Time ćemo završiti jedan dugotrajan proces, a koliko je on bio i uspješan ocijenit ćemo zajedno s distance koju čini vrijeme.

Primljeno: 20. 12. 1989.

SUMMARY

A new display in the Antun Augustinčić Gallery in Klanjec

Slavica Marković

The Antun Augustinčić Gallery was opened in Klanjec, the home town of the great sculptor, in 1976. The building of the Gallery, designed by the architect Ante Lozica, is well adapted to its environment both in form and building materials, but its size and location near the main square disrupt the harmony of the main urban plan. The exhibition rooms contain 90% of the entire space, but no facilities were planned for the curator's and administrative offices, the library, depot, and a room for occasional exhibitions. The first display, mostly of sculptures in plaster, was prepared by Augustinčić himself. The first stage in the preparation of the new display was begun in 1984. The display has been planned according to the thematic comparative principles, and in agreement with the criteria of contemporary museology. A plan has also been made for the most important works to be cast in bronze. The first room contains intimistic sculptures, the corridors a most valuable opus of portraits, whereas the third room contains parts of the public monuments by which Augustinčić is best known. The planning and realization of the outer space, a park with sculptures, was carried out by a team of specialists and completed in May, 1990. In this horticultural environment were placed fountains and smaller public monuments. The central exhibit was to be the statue of Jozef Pilsudski, with whose realization Augustinčić was entrusted in a public contest in 1937. The monument was transferred to Poland earlier this year, at the request of the Polish government. This required also a change in the present display.